

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ІСТОРИЧНОЇ
БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ –
ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА
БІОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ПРО ДІЯЧІВ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ
1917–1921 рр.

INFORMATION RESOURCES
OF THE NATIONAL HISTORICAL
LIBRARY OF UKRAINE AS A SOURCE BASE
FOR BIOGRAPHIC RESEARCH
ABOUT THE FIGURES
OF THE UKRAINIAN REVOLUTION
OF 1917–1921

У повідомленні йдеться про інформаційні ресурси з питань вивчення історії Української революції 1917–1921 рр. та біографічні дослідження про її діячів, що представлені у довідково-бібліографічному апараті та на сайті Національної історичної бібліотеки України.

Ключові слова: Національна історична бібліотека України, біобібліографічні ресурси, діячі Української революції.

This article is about informational resources that are represented in bibliography researches catalogues and card indexes and on the web site of the National historical library of Ukraine. These informational resources are intended for studying the Ukrainian Revolution and figures' biography.

Keywords: The National Historical Library of Ukraine, biobibliographical resources, figures of the Ukrainian Revolution.

В сообщении говорится об информационных ресурсах по вопросам изучения истории Украинской революции 1917–1921 гг. и биографических исследованиях о ее деятелях, которые представлены в

справочно-бібліографическом аппарате и на сайте Национальной исторической библиотеки Украины.

Ключевые слова: Национальная историческая библиотека Украины, биобиблиографические ресурсы, деятели Украинской революции.

У річницю Української революції 1917–1921 рр. Національна історична бібліотека України (далі — НІБУ) одним із головних напрямів своєї діяльності визначила популяризацію знань про події Української революції та видатних діячів цього історичного періоду. Маючи унікальний фонд документів історичної тематики, котрий відображається в електронному каталозі (далі — ЕК) та тематичних базах даних (далі — БД), а також укладаючи власні бібліографічні покажчики, НІБУ долучається до створення нових ресурсів для біографічних досліджень, розподіленого інформаційно-біографічного ресурсу, в якому акумулюються досягнення держави та нації.

Мета цієї статті — огляд інформаційних ресурсів Національної історичної бібліотеки України як джерельної бази на допомогу біографічним дослідженням про діячів Української революції.

Документний фонд НІБУ — потужний інформаційний ресурс біографічних досліджень про діячів Української революції, що складається з таких видів друкованих видань, як енциклопедії, біографічні та біобібліографічні словники, довідники, бібліографічні видання, джерела особового походження (спогади, листи, щоденники, автобіографії тощо).

У розшуках біографічної інформації дослідникам насамперед варто звертатися до енциклопедій та інших довідкових видань, що широко представлені у відкритому доступі НІБУ. Серед них: «Енциклопедія історії України» в 10 томах (Київ, 2003–2013), у якій вміщено статті про діячів науки, культури та мистецтва України, зокрема персоналії діячів Української революції. Енциклопедія підготовлена колективом науковців Інституту історії України НАН України та високо оцінена Державною премією України в галузі науки і техніки 2016 р. [9, с. 17].

Значний масив інформації зібрано у біографічному довіднику «Діячі Української Центральної Ради» [1], що містить стислу характеристику діяльності Української Центральної Ради та біографії її діячів, а також списки членів Ради, її органів і структур, хронологію найважливіших подій 1917–1918 рр. та бібліографію.

У формуванні джерельної бази біографічних досліджень про діячів Української революції користувачам стане у пригоді підготовлений науковцями Національної бібліотеки України імені

В. І. Вернадського науково-бібліографічний покажчик «Українська революція і державність (1917–1920 рр.)» [8], який є першою спробою зібрати й узагальнити друкoвані праці та бібліографічними заcобами представити доробок із теми.

Поряд із прикладами загальновідомих джерел біографічної інформації, відображених у ЕК та БД НІБУ, вважаємо необхідним акцентувати увагу дослідників на тих особливих інформаційних ресурсах, що формуються та зберігаються лише у фонді НІБУ. Так, наші фахівці вже 50 років поспіль укладають друкований щорічний науково-допоміжний бібліографічний покажчик «Історія України», котрий є унікальним ресурсом біографічної інформації. За допомогою іменного покажчика до цього видання та у тематичному розділі «Україна в 1917–1920 рр.» користувач швидко знайде бібліографічні записи (далі — БЗ) із відомостями про діячів Української революції. Наразі покажчик представлено на сайті НІБУ в однойменній БД, що формується з 2009 р. та містить понад 37 тисяч БЗ, серед яких певну частину складають біографічні дослідження. У результаті здійснення пошуку в цій БД було виявлено публікації, присвячені діячам Української революції 1917–1921 рр., зокрема, прізвище Михайла Грушевського згадується у 196 БЗ, Павла Скоропадського — у 195 БЗ, Симона Петлюри — у 100 БЗ. Є також публікації, присвячені Володимирові Винниченку (49 БЗ), Володимирові Вернадському (40 БЗ), Дмитрові Дорошенку (22 БЗ), Сергієві Єфремову (38 БЗ), Юрієві Тютюннику (20 БЗ), Євгеніві Петрушевичу (13 БЗ), Євгеніві Чикаленку (30 БЗ).

Для здійснення біографічних досліджень щодо діячів Української революції, серед яких було багато науковців-істориків, слугуватиме БД «Історики України», формування якої розпочато фахівцями НІБУ у 2016 р. Наразі вона містить інформацію про 500 осіб. В базі подано: коротку біографічну довідку про вченого (дата і місце народження, навчання, дисертаційні дослідження); інформацію про його вчені звання, коло наукових інтересів; відомості щодо джерел інформації — друкованих видань, інтернет-сторінок. База представлена на сайті НІБУ і працює в тестовому режимі. Планується подальше її поповнення біографічною інформацією про істориків — діячів Української революції.

Унікальним ресурсом біографічної інформації про діячів Української революції є також колекції документів, що формуються та вивчаються у науково-дослідному відділі стародрукованих, цінних і рідкісних видань НІБУ. Зокрема, у колекції видань із автографами визначних діячів науки та культури містяться міні-джерела — маленькі артефакти історії культури, що відіграють допоміжну, але нерідко

важливу роль у біографічних дослідженнях. Так, у фонді відділу зберігається добірка видань українських науковців 20-х рр. ХХ ст., подарованих Михайлові Сергійовичу Грушевському. Дарчі написи на примірниках цих книг засвідчують глибоку повагу авторів до М. С. Грушевського. Крім того, в колекції є надзвичайно рідкісний екземпляр книги М. С. Грушевського «Украинство в России, его запросы и нужды : (глава из «Очерка истории украинского народа»)» [3]. На титульному аркуші міститься дарчий напис автора, адресований В. М. Леонтовичу («Високо[шановно]му Володимиру Миколайовичу Леонтовичу автор»). Цей інскрипт, поряд із епістолярними та мемуарними джерелами, засвідчує факт дружніх стосунків і співпраці двох видатних діячів українського руху. В колекції є також раритетний примірник видання 1918 р. «Політика (Державне будівництво України і міжнародні справи)» [10] українського дипломата і науковця Олександра Яковича Шульгина з його інскриптом, адресованим послу Болгарії в Києві, професорові Івану Шишманову. Член Української Центральної Ради О. Я. Шульгин з липня 1917 до кінця січня 1918 р. був генеральним секретарем міжнародних справ, а з липня до кінця 1918 р. — амбасадором України в Софії.

У фонді відділу зберігається численна добірка видань особового походження, зокрема щоденники Володимира Винниченка у двох томах [2], листування Євгена Чикаленка і Петра Стебницького [6]. Та особливо цікавими, на наш погляд, є книги спогадів Дмитра Івановича Дорошенка [5]. Відомо, що він з 20 травня до 14 листопада 1918 р. був міністром закордонних справ Української держави. «Автор споминів — блискучий мемуарист, який подає не лише опис подій, свідком яких був, але й дає нам змогу відчутти дух і сподівання того часу, знайомить із дуже відомими вже тоді діячами українства... Дмитро Дорошенко, людина щирої і конструктивної вдачі, мав величезне коло спілкування, широкі зацікавлення, пов'язані з різними куточками України. Саме тому його праця — справжня енциклопедія тодішнього українського суспільного і культурного життя, до того ж написана живою мовою з виразними, виваженими і точними характеристиками людей та подій» [4].

На початку 2017 р. на сайті НІБУ відкрито нову рубрику «Українська революція 1917–1921 рр.: до 100 річчя подій», яка щотижнево поповнюється виданнями з фонду бібліотеки, в тому числі й біографічними документами діячів цього історичного періоду. Наразі представлено понад сто видань.

Віртуальні виставки, до яких додаються списки документів, — один із найпопулярніших ресурсів серед користувачів сайту НІБУ. У 2017 р., зокрема, демонструвалися такі виставки: «Українська

Центральна Рада: до 100-річчя дня створення», «Дорошенко Дмитро Іванович (1882–1951) — український політичний діяч, історик, публіцист, літературознавець, бібліограф», «Перший український полк ім. Богдана Хмельницького». Статистичний аналіз переглядів цих виставок на сайті НІБУ та в соціальних мережах свідчить про їх за-требуваність. У першому кварталі року зафіксовано понад 1000 пе-реглядів.

Враховуючи підвищену зацікавленість суспільства до подій Ук-раїнської революції 1917–1921 рр. і біографій її діячів, планується створення електронних копій документів цієї тематики, що будуть представлені на сайті НІБУ в електронній бібліотеці «Історична спадщина України».

Підсумовуючи викладене, варто наголосити, що інформаційні ре-сурси НІБУ є потужною джерельною базою біографічних дослід-жень про діячів Української революції. Сайт бібліотеки забезпечує оперативний, релевантний пошук біографічної інформації. Ми під-тримуємо думку директора Інституту біографічних досліджень НБУВ В. І. Попика про необхідність переходу до формування мас-штабних біографічних ресурсів, які б інтегрували напрацювання до-слідників-біографістів усіх регіонів України [7], що сприятиме презентації України в світі та створенню своєрідного «портрету нації», в якому будуть гідно представлені яскраві постаті діячів Ук-раїнської революції.

1. *Верстюк В. Ф.* Діячі Української Центральної Ради [Текст] : біогр. довід. / В. Ф. Верстюк, Т. С. Осташко. – Київ, 1998. – 254 с.
2. *Винниченко В.* Щоденник. Т. 1. 1911–1920 [Текст] / В. Винни-ченко ; ред., вступ. ст. і прим. Г. Костюка. – Едмонтон ; Нью-Йорк : КІУС, УВАН, 1980. – 512 с. ; Т. 2. 1921–1924 / В. Винниченко ; ред. Григорій Костюк; упоряд. текстів і прим. Олександра Мо-тиля. – Едмонтон; Нью-Йорк : КІУС, 1983. – 702 с.
3. *Грушевский М. С.* Украинство в России, его запросы и нужды : (глава из «Очерка истории украинского народа») [Текст] / М. С. Грушевский. – СПб. : Общественная польза, 1906. – 48 с. : портр.
4. Дмитро Дорошенко. Мої спомини про давнє минуле [Електрон-ний ресурс] // День. – Україна Incognita. – Режим доступу : <http://incognita.day.kiev.ua/dmitro-doroshenko-moyi-spomini-pro-davnyu-minule.html>. – Назва з екрану.
5. *Дорошенко Д. І.* Мої спомини про недавнє минуле (1914–1920) : в 4 ч. [Текст] / Дорошенко Д. І. – Львів : Червона калина, 1923–1924.

6. Євген Чикаленко, Петро Стебницький : листування, 1901–1922 рр. [Текст] / НАН України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського ; упоряд. Н. Миронець та ін. ; вступ. ст. : Н. Миронець, І. Старовойтенко. – Київ : Темпора, 2008. – 627 с. : іл., портр.
7. Попик В. І. Здобутки та перспективні завдання бібліотечної біографіки [Текст] / В. І. Попик // Укр. біографістика. – 2015. – Вип. 12. – С. 9–41.
8. Українська революція і державність (1917–1920 рр.) [Текст] : наук.-бібліогр. вид. / НАН України. Нац. б-ка імені В. І. Вернадського ; редкол.: О. С. Онищенко (голова) та ін. – Київ, 2001. – 816 с.
9. Урядовий кур'єр. – 2017. – 11 квіт.– 24 с.
10. Шульгин О. Я. Політика. (Державне будівництво України і міжнародні справи) : статті, документи, промови [Текст] / О. Я. Шульгин. – Київ : Друкарь, 1918. – 106 с.

REFERENCES

1. Verstiuk, V. F. & T. S. Ostashko. (1998). *Diiachi Ukrainskoi Tsentralnoi Rady : biohr. dovid.* [The figures of the Ukrainian Central Rada: a biographical guide]. Kyiv. [in Ukrainian].
2. Vynnychenko, V. *Shchodennyk* [Diary]. (1980, 1983) (Vol. 1. 1911–1920; Vol. 2. 1921–1924). Edmonton ; New York : KIUS, UVAN. [in Ukrainian].
3. Grushevskii, M. S. (1906). *Ukrainstvo v Rossii, ego zaprosy i nuzhdy : (glava iz «Ocherka istorii ukrainskogo naroda»)* [Ukrainians in Russia, its inquiries and needs: (chapter from “The Essay on the History of the Ukrainian People”)]. St. Petersburg: Obshchestvennaia polza. [in Russian].
4. *Dmytro Doroshenko. Moi spomyny pro davnie mynule* [My remembrance of the recent past]. (2016). Access mode: <http://incognita.day.kiev.ua/dmitro-doroshenko-moyi-spomini-pro-davnye-minule.html>.
5. Doroshenko, D. I. (1923–1924). *Moi spomyny pro nedavnie mynule (1914–1920) : v 4 ch.* [My remembrance of the recent past (1914–1920): 4-th]. Lviv: Chervona kalyna. [in Ukrainian].
6. *Yevhen Chykalenko, Petro Stebnytskyi : lystuvannia, 1901–1922 rr.* [Yevgeny Chykalenko, Peter Stebnitsky: Correspondence, 1901–1922]. (2008). Kyiv: Tempora. [in Ukrainian].
7. Popyk, V. I. (2015). *Zdobutky ta perspektyvni zavdannia bibliotecnoi biohrafiky* [The achievements and perspective tasks of the library biography]. (Vol. 12, pp. 9–41). In *Ukrayinska biohrafistyka* [Ukrainian biography]. Kyiv. [in Ukrainian].

8. *Ukrainska revoliutsiia i derzhavnist (1917–1920 rr.): nauk.-bibliohr. vyd.* [Ukrainian Revolution and Statehood (1917–1920): scientific and bibliographic publication]. (2001). Kyiv. [in Ukrainian].
9. *Uriadovyi kur'ier* [Government Courier]. (2017, April, 11) (p. 24). [in Ukrainian].
10. Shulhyn, O. Ia. (1918). *Polityka. (Derzhavne budivnytstvo Ukrainy i mizhnarodni spravy) : statti, dokumenty, promovy* [Policy. (State building of Ukraine and international affairs): articles, documents, speeches]. Kyiv : Drukar. [in Ukrainian].

Світлана Іванівна СМІЛЯНЕЦЬ,
заступник генерального директора
Національної історичної бібліотеки України (Київ)

Svitlana SMILIANETS,
Deputy General Director
of the National Historical Library of Ukraine (Kyiv)

Стаття надійшла 13.06.2017 р.